

Posojilnice so torej jako različno razdeljene na posamezne dežele in participirate Česka in Moravska s 65% vseh posojilnic.

Zanimljivo je tudi, kako se delé v teh dveh deželah zadruga z ozirom na narod, pri katerih je merodajno jezikovno poslovanje. Na Českem je namreč 245 českih in 180 nemških, na Moravskem pa 214 českih in samo 90 nemških posojilnic.

Ziller-jeva statistika ne poroča žalibože o delovanju vseh posojilnic, ampak le od 726 izmed 1129, torej ni v naslednjih številkah izražen ves promet.

Vseh zadružnikov imajo česke zadruga, s povprek 693, potem Galicija s 588. Štajerske zadruga imajo povprek 195, Kranjska pa 137 udov.

Skoro polovica zadrug daje tudi neudom posojila itd. in morajo zaradi tega veliko večji davek plačevati.

Kakor računni teh 726 društva kažejo, je bilo leta 1881. izposojenih okroglih 172 milijonov gld.; konec leta 1883. = 134 milijonov gld. Od tega je Česka sama izposodila 67 milijonov (nemške 23 milij., česke pa 44 milij.). Torej je česka sama izposodila več nego tretjino vseh zadrug.

Jako malo so pa vse štajerske posojilnice izposodile, namreč samo 1-7 milij.

(Konec prih.)

Gospodarske stvari.

List in sad.

Najbolj so toraj listi blizo grozdov tisti, kateri jagodam največ sladkorja narejajo in pošiljajo. Nabor sladkorja v grozdu in njegovih jagodah je v prvi vrsti odvisen od temperature njihove. Svitloba nima na njegovo pretakanje nobenega vpliva. Nekaj v jagodah nabranega sladkorja se od teh samih porabi za rast in oddihavanje. Kilogram grozdja je začetek avgusta v 24 urah tri grame sladkorja podihljal toraj v 10 dneh tri procenta med tem ko ga o tem času jagode poprek le 6—7 procentov v sebi imajo.

Kislina v grozdnih jagodah se nahajajoča je tudi izdelek oddihavanja; naprej in naprej se nareja vsled sladkorjevega razkrojevanja kislina, ktera se pa istodobno nadalje razkrojeva in poslednji izdelek ogelno kislino izdihava. Kolikor živejša menjava snovi, toliko več kisline. Bolj ko grozdje dozoreva, manjša je snovna menjava in s tem tudi toliko manj kisline v grozdnih jagodah.

Dvojna pot je, po katerih se daje zorenje grozdja pospeševati. Najpoprej je treba narejanje sladkorja v trsu pomnoževati, kajti iz rozge, ki je bogata na sladkorji, more grozd hitreje in lažje potrebi po sladkorju zadostiti, kakor pa iz rozge, ki nima ali nič ali le malo sladkorja v sebi. V

drugič morajo grozdi toplo imeti. Zato mora biti zemlja topla, sonce jo mora obsevati tako, da podne in še bolj po noči dosti toplote zraku in grozdu oddavati more. Plevelj ne sme zemlje pokrivati in jo tako hladiti. Ker je zrak v najnižjih plasteh neposredno nad zemljo najbolj tople, v viših plasteh pa hladnejši, za to morajo grozdi kolikor najbolj blizo zemlje biti.

Gosti listje hladijo po zorenju okolico. Zato grozdje, ki je sred gostega trsovja, po času zori. Grozdi morajo kolikor mogoče prosto viseti in le prav malo v senci biti. Vendar pa tudi ni prav grozdje prek in prek solnčnim žarkom izpostavljati. Tako se grozdje tak močno vgreje, da njegova temperatura, ovo višino, ki je za dozorevanje najbolj ugodna (okoli 30° Celsijevih) prestopi. Tako grozdje dobiva prekomerno debelo mešičje in je manj sladko od onega, ki je bilo sicer dobro greto pa malo v senci.

Podkavanjska skušnja za one kovačke pomočnike, kateri se podkavanja niso učili na podkovaški šoli v Gradci, vrši se tam meseca decembra t. l. Naglašajo se do konca nov. t. l. ravnateljstvu omenjene šole.

Sejmi. 5. nov. Lesično, Ribnica, 6. nov. sv. Janž pod Arvežem, Lemberg, Nova cerkev, Brežice, Obrež ptujski, Rečica.

Dopisi.

Iz Ljubljane. (Banka Slavija — Narodni dom) sklenila je v drugem letošnjem četrtletju, t. j. od 1. aprila do 30. junija t. l. 21079 novih zavarovanj za kapital 18.662.078 fl. 73 kr., za kar se jej je plačalo zavarovalnine in pristojbin 516.036 fl. 66 kr. Za škode se je izplačalo v tem času 154.596 fl. 51 kr. Denarni promet glavne blagajnice znašal je 2.319.567 fl. 26 kr. in od bančnih kapitalij bilo je v tem času vloženih 212.395 fl. 50 kr. v česko-moravskih in galiških založnicah, in 1.175.550 fl. 34 kr. izposojenih na Lipolske. Gasilne brizgalnice oddala je banka 5 občinam. Od 1. januarja do 30. junija t. l. bilo je na novo sklenjenih 30.851 zavarovalnih pogodb za kapital 29.973.750 fl. 90 kr. proti zavarovalnim in postranskim plačilom 863.098 fl. 42 kr. Za škode se je izplačalo v prvem polletju 234.022 fl. 99 kr. Samoupravna društva za zavarovanje užitka in pokojnin postajajo čez dalje bolj priljubljena. Pristopilo jim je namreč do konca junija t. l. 702 členov, ki so zavarovali užitkov in pokojnin za 130.743 fl. 50 kr. in vpisali vlog 526.661 fl. 14 kr. — Zastopniška pokojninska zaloga imela je do konca junija 1883 4452 deležnikov, a njeno premoženje narastlo je na 34.647 fl. 93 kr. — Album na korist „Narodnemu Domu“ v Ljubljani. S tem naslovom izdali bodo Čehi o prihodnji veliki noči zbirko raznih sestavkov, v verzih in prosi, iz peres najodličnejših svojih pes-

nikov in pisateljev, z ilustracijami svojih umetelnikov ter različnimi prineski svojih glasbenih skladateljev. Temu podjetju na čelo se bodejo postavili možje, katerih ime na slove po vsem Českem, kakor: Svatopluk Čech, Jan. Vrehlicky, Jan. Neruda, Jos. Sládek in Ferd. Schulz. — To je torej nov dokaz o zrelosti in kulturnem napredku vrlih Čehov, ki se izmej vseh avstrijskih Slovanov najbolj zanimajo za to narodno naše podjetje, da naj bi nam bil v zgled in spodbuja v požrtvovalnosti za izvršenje te rodoljubne ideje — na korist in proslavo vseh Slovencev!

Iz Prevalj na Koroškem. (Naše šolstvo je tužno.) Otrok, komaj v šolo (v Prevaljah in Lješah) ustopivši, muči se uže z edino zvečičavno nemščino, a v maternem slov. jeziku se niti brati ne uči. Ako katerega, ki precej gladko nemški čita, vprašate, kaj je bral, odgovori, da ne ve. Dosti žalostnih primerov imamo, da otroci v nekoliko letih po šolskem izstopu komaj svoje ime zapisati znajo. Ker tega kar berejo in pišejo, ne umejo, nimajo, kar je naravno, do tega nobenega veselja, a tako s časoma vse pozabijo. Ljudska šola, katera ima namen, otroke požlahtniti, jih samostojnega mišljenja zmožne storiti, jim vcepiti blage misli itd., se je sprevrgla v mučenje ubogih otrok v tujem jeziku. Pred 2 mesecema je bil naš vse hvale vredni č. g. kaplan, radi nekega dopisa v „Volkstimme“ (pritožba, da otroci niti slov. katekizma brati ne znajo in se zategadelj kršč. nauk nikakor ne more uspešno učiti itd., kar je vse prežalostna istina) v dveh nemškoliberalnih listih hudo napaden in se je tam tudi čitalo, da so štiri učiteljske moči rojeni Slovenci. Da rojeni! Ali mi jih smatramo za nemškutarje, odpadnike, kateri se sami štejejo za Velikonemce in bi radi svoje lastne slov. brate na žlici vode popili, raje preje danes, kakor jutri vse Slovence ponemčili. Boga mi! Desetkrat nam je ljubši pošten Nemec, kakor en rojen Slovenec, ki vsa moč uporablja, da bi se ponemčevanje uspešneje opravljal. Rojena Slovenska gospica učiteljica, katera je otrokom pritoživšim se, da radi neumevanja nemški dane naloge niso mogli izvršiti, je odgovorila: „Das geht mir nichts an, die Unterrichts-sprache ist die deutsche!“ Pri občinskem zastopu in krajnem šolskem svetu imamo mi večino ali O krepkej narodnej zavednosti tukaj niti ni govora; tli le iskra, a debelo s pepelom zasuta; polni smo zastarelih, uže davno ničevnih predsodkov, a odločnosti nam popolno manjka. „Mir“ in „Slov. Gospodar“ orjeta sicer ledino, narod se čedalje bolj in bolj probuja, a manjka nam (in to je britko) voditelja, neodvisnega, odločnega, podvzetnega, omikanega narodnjaka, kateri bi nas podučeval, po katerem bi se ravnali, h kateremu bi hodili po svet, kateri bi nas vodil pri volitvah itd., kateri bi skrbel za ustanovljenje čitalnice ali bralnega društva (akoravno z malim začetkom), te učilnice naroda, tepa pribežališča v tužnih urah,

tega vrta slovenske olike in omike. Imamo sicer narodnjaka, uzornega, odločnega, omikanega, kateri bi mogel biti naš pastir, ali temu ste radi njega odvisnosti v našo žalost roki zvezani in pri najmanjši stopinji proglasili in očrnilo bi ga naši nasprotniki (kar so itak uže storili) kot največjega agitatorja, nevarnega podšuntevalca itd. Bog pomozil!

Iz Slovenjegraškega okraja. Slovenci zahtevamo, da bi se slovenski uradovalo; zakaj neki? saj znajo vsi kmetje nemški. Le pojte gledat in poslušat v tukajšnjo grajščino, kjer se davek ali štibra plačuje in rekli bode: „Mi smo mi in znamo tajč pohrusten in sloveniš polaboten.“ Bil sem ravno v grajščini, ko neki kmetič pride štibre plačevat in ker je bil videti korenjašk planine sin, mislil sem: ta je prost slovenski oratar; a kaj še! hudó sem se opekel. Glejte štibernski gospod ga je vprašal: Koliko bode plačali? „Fuhcen gulen!“ bil je hitri in ponosni odgovor kmetičev. Kaj mislite to še ni vse, kar se v Šentmiklavži zna in vé. Uradnik je ravno nekaj posebnega uprašati imel ter ga vpraša se vé sedaj visoko nemški misleč, da ima trdega Nemea pred seboj in kmetič zopet svojo nemščino k redi se urno odreže: Niks tajč! Glejte ga čudaka! Uradnik ne vé kod in kam. A to še ni vse samo fuhcen gulen! Večkrat se primeri, da taka nemščina že vse preseže in človek bi v želodci grizenje dobil; tu se sliši eva gulen, oh gulen, fuhcen gulen, undert gulen ali tudi „olis colen!“ Kaj reče svet k takšnim bedarijam, to je vendar sramota, ako se Slovenec slovenski govoriti sramuje. Saj so med uradniki tudi Slovenci in ti se ne sramujejo z davkoplačevalci slovenski govoriti. Naj bi si to vsi oni zapomnili, ki tako radi nemščino tolčejo. Poljski.

Od sv. Lovrenca na Dravskem polji. O strašnem požaru se naj prvo poročilo v Gosp. s tem popravi; ogenj je uničil srednjo Lovrenčko ves, v spodnjem konci je večina ostala in v srednjem vesi je tudi nekaj koč ognja otetih; goretí je začelo v škopah za gospodarskim poslopjem kovača Vuka. Iz Čirkovec je prihitelo mnogo ljudij gasit, posebno odlikoval se je župan g. M. Medved, hvala vsem; župan bil je pri gasenji ranjen. Trgovce g. Turin je Nežo Blazinovo iz hiše potegnil skoz neke precej široke križe. Ubogi ljudje so mnogo škode trpeli pa se čudovito vdani v božjo pomoč obnašajo in zaupajo tudi na podporo od dobrih ljudi. Prva zdatna pomoč došla je iz daljne Gorice. Nek blag gospod, ki hoče neimenovan ostati, poslal je najubožnejšim pogorelcem 100 gl. podpore. Bog, ki pozna njegovo ime, mu naj plati! Za tim so se revežev spomnili tudi Njih Ekscelence naš milostljivi knezoškof, ki so blagovolili doposlati 50 gl. — Bog plačivec vsakega daru, naj Njim obilno povrne! Tudi domači pomagajo, kolikor največ morejo z živežem ali oblačilom. Bog plati vsem. Grdo pa nekateri lenuhi in po sili ubogi naše fare nesrečo drugih za se zlorabijo in čeravno

niso pogoreli, kakor Lovrenčki pogoreli, po svetu milodarov prosijo in pobirajo. Pred takimi slepariji in goljufi tukaj očitno svarimo. Jakob Jurič, srejniški predstojnik.

Iz Murskega polja. II. Naš kmet ima po več glav goveje pa konjske živine, vrh tega še hvala Bogu ne premalo število drobnice. Iz tega sledi, da more imeti primerno veliko gnojišče; kder je pa to, tam je še dosti gnojnice. Tota pa se prepogosto odceja v bližnji potok, kam v jarek ali kako jamo, kder se razpuhti in le zrak okužuje. Koliko zatega dobička je pač že po potokih razteklo ali se v zrak razkadilo! Gnojnica je dostikrat več vredna, kakor trdi gnoj v kakem slabem gnojišču. Ona ima za vsakojake rastline take redilne snovi, kakor dobro segnjiti gnoj. Ona je za sadno drevo včasih najboljšo gnojilo, posebno takrat, kadar je zemlja mokra vsled deževanja; toti čas se mora porabiti, da se po sadunosnikih razliva. V ta namen se s pomočjo lopate ali motike izkopajo jamice okoli drevesa, katero se misli napajati in se v jame vlija gnojnica. Samo pomniti je treba, da se za polivanje jemlje le takozvana „segnita“ gnojnica, ki pa naj bo s kapnico ali dežnico pomešana, ker pregosta gnojna tekočina korenine ožiga. Nekteri sadjerejci priporočajo gnojenje za vsako drugo ali tretje leto, pa mislimo, da vsaj na Murskem polji vsakoletno polivanje ne bo škodovalo. V obče sadjerejec lahko sam presodi, kje večkratno gnojenje ugaja in kje neugaja. To je namreč odvisno od kakovosti kraja in zemlje. Gnojnica je dobra za jablane, hruške in slive. Za ostalo drevje naj se jemlje trdi gnoj, ki pa mora biti do cela segnit. Gnojiti najbolje kaže v spomladi, dobro je tudi o drugih časih posebno meseca junija, kadar drevesa začnejo drugič poganjati. Kdor ima sadunosnik v takem položaji, da se gnojnica lahko sama po njem razliva, takemu je svetovati, naj med drevjem, posebno na slabejših krajih, sporazkopa jarkov, po katerih naj gnojnica se razceja okoli drevesnih korenin. Najboljše bo, če žleb, po katerem se ima gnojnica razpeljavati, med drevje napravi in se tako njeni iztok po volji zapira in odpira. Za prekapanje so zimski dnevi jako primerni. Nič ne škodi, ako se vse zemljišče z jarki prepreže, sprekopa in spreobrne, saj se spomladi zopet lahko vse zagrne in se zemlja poravna, da skozi leto trava raste, le nekoliko bolj potrebnih jarkov se pusti. Skušnja spričuje, da gospodar, ki sadonosnik tako napaja, z veseljem pozablja na trud, ki mu ga je prizadevalo ravnanje.

(Konec prihodnjich.)

Iz Celja. (Katol. podporno društvo) obhaja prihodnjo nedeljo 4. novembra ob pol štirih popoldne v vrtni dvorani „pri belem volu“ svoj letošnji občni zbor. Dnevni red: Sporočilo načelnika, blagajnika in tajnika, posamezni predlogi društvenikov. Po občnem zboru se bo igrala tombola, za katero so nekteri blagi udje darovali prav lepe dobitke. Čisti znesek te tombole je namenjen za pri-

pravo obleke in obutve vbogim pa pridnim učencem in učenkam v okoličanskih šolah, ki se njim bo razdelila o prihodnji božični veselici.

Politični ogled.

Avstrijske dežele. Cesar so pred delegacijami prebrali prestolno pismo, v katerem povdarjajo, da živi cesarstvo v miru s vsemi sosedi in bo mir še dalje ohranjen. Isto je izpovedal tudi minister grof Kalnoki. Na vprašanje magjarskega poslanca, je li nam Rusija res prijazna, odgovoril je minister, da ruski car in ministri ne mislijo na boj, če bi pa vendar do tega prišlo, bi Avstrija ne bila sama, t. j. brez zaveznikov. Te besede so ljudi nekoliko iznemirile, ki pravijo, da bi utegnili tedaj vendar kedaj do krvi prelivanja priti. Toda minister Kalnoki je sam svoje besede popravljal, da se vojske ni bati. — Deželni brambovski bataljoni (83) bodo tako nastavljeni, da pridejo z vojnimi oddelki ali kori v tesnejo zvezo. — Na Dunaji so nemško-liberalni dijaki profesorja Maasena, ko je začel učiti, grdo žalili in kričali: proč z njim. Zakaj? Zato ker je konservativec in tudi Slovanom pravičen. Tako razsajajočo svojat nam vzgajajo nekateri nemški liberalni prenapetneži. — Res dobro bi bilo, ko bi izvrstni German iz Praga pozvan bil v naučno ministerstvo ter dobil vodstvo ljudskih šol v roke. Neumnemu ponemčevanju bi konec storil, in zato se ga bojijo liberalci toliko. — Češki narodni teater v Pragi je dogotovljen in poslanec dr. Rieger vabi cesarjeviča k slovesnemu odpretku. — Kranjski poslanec in glavač tamošnjim nemškutarjem, znani Schrey, je poslanstvo položil. To je bilo najbolje, kar je storiti mogel. Ko bi le „proklete grablje“ bil vzel seboj; klinov jim uže precej manjka. — Ostrogon je slovesno obhajal 200letnico rešenja od Turkov. Nekateri magjarski politikarji so iz Bukovine v deželo zvalili ondi uže nekdaj zaostale Czongo-Magjare, za nje denarjev pobirali, a te zapili in zapravili, znorjene siromaške pa v največjo nesrečo spravili; mnogo jih je umrlo, ostali so šli v Bukovino nazaj. — Zagreb vzame 4 milijone na posodo, da mesto olepša.

Vnanje države. Nemcem ni nič prav verovati, da bi nam brezsebično na pomoč prihiteli, ko bi se z Rusi sprli; kajti saj liberalni prajzovski listi pišejo, da ne dajo radi v to svrhu „kostij pomorskih mušketirjev.“ Bržčas bi Prajzi le radi bili, da bi se Avstrija in Rusija zgrabile, in v krvavem boji oslabile in potem Bismark obedve strahoval. — Francoski repulikanci se orlejskih princev toliko bojijo, da jih hočejo vse iz dežele pregnati; katoličanom je umrl vrli kardinal in nadškof Bonnehose. — Portugalski kralj hoče krono položiti in vladarstvo svojemu bratu prepustiti. — Italijanska vlada je ukazala vse svete podobe z vojnega brodovja pobrati; na božjo pomoč toraj italijanski ministri nič več ne porajajo; no, utegnemo še vi-